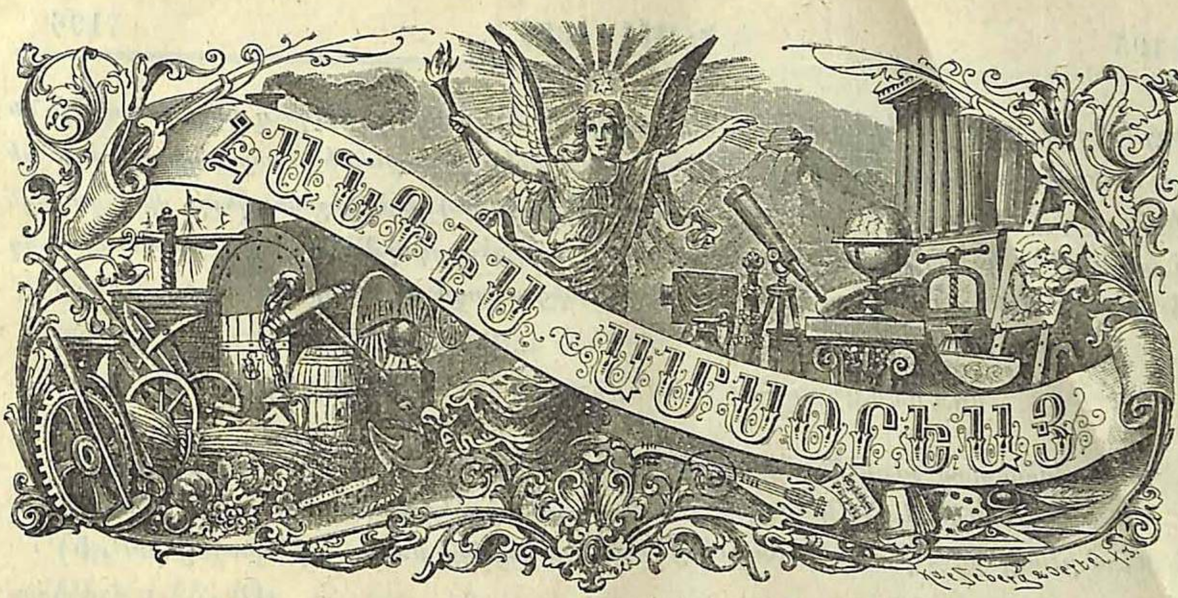

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԹԵՐԹ

Խ. ՏԱՐԻ 1926	Ցարեկան՝ 1 ստերլինգ:	ԹԻՒ 5–6 ՄԱՅԻՍ–ՅՈՒՆԻՍ

ԵՒԹԱՂԻ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

(Շարունակութիւն:)

ՅԱՌԱՋԱԳԻՐ[1]

Զամենայն թուղթս Պաւղոսի ընթերցայ եւ առի ի նոցանէ զամենայն բանս վկայութեանցն եւ մի ըստ միոջէ ի մի վայր բովանդակեցի կարգաւ նախագրեալ զանուն գրոցն թէ ուստի իցեն: Եւ արդ որ կարմրովն է ի միաւորէն սկսեալ թիւն զկարգն եւ զքանակութիւնն յայտ առնէ ըստ իւրաքանչիւր թղթոցն վկայութեանց եւ դադարէ դարձեալ ըստ թղթոցն. Իսկ որ թխովն է եւ որ ի ներքոյ՝ համարէքն թիւն է ամենայն

1 Բ Յառաջագիր ‖ 2 ԱԲ թուխթս, Բ (= Եղմ. Թ. 1925 Զ. Մուրատ, Յայտն. Յովհ., էջ ՅԿԵ) թուխտս, Ա թուղթսն: Ա չիք Պաւղոսի: ԾD ընթերցա: ԾՌՏԲ առի ի նոցանէ, իսկ ԱԲԸD առ ի նոցանէ (Ը ի նոցանէն): Ծ վկայութեանց ‖ 3 D չիք եւ: ԸԾ բաւանդակեցի: Ի մի վայր բովանդակեցի = ἀνεχεφαλαιωσάμην. Բ կանխաւ փոխկ կարգաւ. Ը ունի Նախագրեալ, մինչ ԱԲԾՌԲ Նախագրել, յո՞ր προτάσσων, որ վերագոյն տեսանք թարգմանուած նախակարգել, էջ 77: Անուն = προσηγορία. Բ գոցն փոխկ գրոցն, Ծ նոցին փոխկ գրոցն ‖ 4 միայն Ը ունի թէ: Ը իցենն: ԸԾ եւ Q (Բրուսայի Զ., Կիւլէսէրեան, Լոյս 1906, էջ 1194) եւ արդ է որ կարմրովն է: ԱԲ ի մինաւորէ, Q ի միաւորէ, ἐκ μονάδος. Ը զթիւն: Q զքանիաւնութիւն ‖ 5 Ծ յայտնէ, տես վերը, էջ 108: Ըստ — վկայութեանց = τῶν καθ' ἑκάστην ἐπιστολὴν μαρτυριῶν ‖ 6 Ա ըստ թխթոյն, Բ թղթոյն, Ծ զթղթոցն, Ը ըստ թխթոցն, Q ընդ թղթոյն: ԾQ չիք է եւ: եւ որ ի ներքոյ = καὶ ὑποκείμενος τούτῳ. Ը համարէին փոխկ համարէքն: Բ թիւր է փոխկ թիւն է:

1 ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ՝ «Գծարձեալ զառաջագիրս այսպէս իմա, որ ուսուցանէ թէ վասն էր մերձ ամենայն վկայութեանց կրկին զգումարն գրոշմեալ, այս է կարմիր գրով եւ թխով. եւ ասէ այսպէս թէ կարմիր գիրն ի միաւորէն սկսանի եւ ցուցանէ զկարգն եւ թէ քանի են վկայութիւնք յիւրաքանչիւր թղթին եւ դադարէ ի վերջ թղթոյն: Իսկ թխ[ոյն] գիրն ի ներքոյ կարգեալ կարմրին, բովանդակութիւն է ամենայն գրոց, որ ցուցանէ թէ քանի են վկայութիւնք բերեալ ըստ իւրաքանչիւր գրոյ: Եւ հետ ամէն թղթերին սա ոչ

գրոց եւ աճէ ըստ ընթերցուածոյն մինչեւ ցգլուխ եւ ցուցանէ մեզ զքանիսանութիւնն ըստ ամենայն գրոց վկայութեանց։ Եւ եդի առընթեր իւրաքանչիւր սոցա զիւր թիւ, զի գիտել մարթասցես թէ զքաներորդ վկայութիւն առեալ իցէ յիշատակելոյ մատենագրին եւ առընթեր եդելոյ գրոցն առաքելոյ։ Եւ գտանիցես զկարմրովն թիւ կանոնեալ ընդ միանգամ ի ներքս ընթերցակաց նոյին իսկ բանից առաքելական գրոց։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԱԾԵՂԷՆ ՎԿԱՅՈՒԹԵԱՆՑ

Ի Հռովմայեցւոց թղթին վկայութիւնք խը, (խը)՝
ա, ա՝ յԱմբակումայ՝ Որ արդարն է ի հաւատոց կեցցէ (բ, 4)։
բ, ա՝ յԵսայեայ՝ Զի անուն Աստուծոյ վասն ձեր հայհոյի ի մէջ հեթանոսաց (ծբ, 5)[1]։

Համարէն — գրոց = καθολικός ἐστιν ἀριθμὸς πάσης τῆς βίβλου, զոր Zacagni սխալ կ'ըմբռնէ եւ կը թարգմանէ հետեւաբար սխալ՝ ad totum septem catholicarum epistolarum librum pertinent, էջ 548 ‖ 1 Ծ ըստ ընթերցուածոցն։ ԸԾ ի գլուխ, Ա ցգլուխն։ ԱԲ զքանիսանութիւն, Ծ զքանիսանութիւնն ‖ 2 Ը զի եդի։ Ծ իւրաքանչիւր առընթեր սոցա զիւր թիւն զի գիտասցես մարթասցէ ‖ 3 Ը զքաներորդ ‖ 3—4 Ծ յիշատակելոյ... եդելոյ ‖ 4 Ը առաքելո, ԱԾ առաքելոց։ Բ գտանիցիս։ Ծ զթիւն։ Ծ ըստ միանգամ ‖ 5 Ծ ընթերցակացաց։ Ը նոյին իսկ զբանիցն... գրոցս։ Եւ գտանիցես — գրոց = εὑρήσεις δὲ τὴν διὰ τοῦ κινναβάρεως ἀπαρίθμησιν κανονιζομένην τῇ πάλιν ἔνδον παρακειμένῃ αὐτοῖς τοῖς ῥητοῖς τοῦ ἀποστολικοῦ τεύχους. Հմմտէ վերը, էջ 109։

Ինծի ծանօթ ՁՁներու մէջ լուսանցքի վրայ իւրաքանչիւր վկայութեան կողքին տակէ տակ է որ զետեղուած են կարմիր ու սեւ թիւերը. այս "ի ներքոյ կարգեալ կարմրին թուոյ թիւերը" տպագրութեամբ անփոփոխ ներկայացնելու տեքնիկական դժուարութիւններու բախեցանք. ուստի կը բաւականանանք կարմրագիր թիւերը տպելով շեղագիր, որոնց առընթեր կը կցենք անմիջապէս հասարակ գրով սեւագիր թիւերը։ Կը շեշտենք անցողակի թէ Հայ բնագրին աւանդած թուարկումը չի վաւերացըներ Zacagniի սա ըմբռնումը թէ triplicibus numerorum notis usus fuerat Euthalius in concinnando testimoniorum, quae in Pauli epistolis afferuntur elencho, de quibus in praecedenti programmate agit, հետեւաբար անհարկի ներմուծում պէտք է համարիլ Zacagniի լրացումը՝ harum autem secundae quae atramento exaratae fuerant et ad omnes epistolas pertinebant, cum librariorum incuria omissae fuerint, nos ad formam in eodem programmate praescriptam supplevimus et minusculis numerorum notis designavimus, էջ 549, ծանօթ. 3։ Լրացումս այս փորձը յեցած է անտարակոյս on a misunderstanding of the preceding programma (Robinson, Euthaliana, էջ 19)։

1 վկայութեանց ընդարձակ կամ ինչպէս կը բացատրէ Ռոբինսըն "ճապաղ" (էջ 103) այս ցանկը անխորագիր է ՁՁներու մէջ. հետեւելով յոյն բնագրին ἀνακεφαλαίωσις θείων μαρτυριῶν-ին, այստեղ անգամ մըն ալ կը կրկնենք վկայութեանց համառօտ ցանկին խորագիրը ‖ 2 Ա ի Հռոմայեցւոց։ Բ Հռովմայեցւոց (ի չկայ)։ ԱԸ թխթին ‖ 3 Բ յամբակումա։ Բ կեցէ։ Որ արդարն է = ὁ δὲ δίκαιος ‖ 4 Բ յեսայայ, Ը յեսայեա։ Բ անունն։ Ը հեթանոս"։

վճարի որպէս կարմիր, այլ սեւ, սաէ, ընթերցուածն. լծ. այսինքն հետ ամէն թղթերին մինչեւ ցգլուխն. լծ. այսինքն մինչեւ կատարումն գ ժա թղթոցն եւ այլս գաղարի։ Եւ վասն այն եդի, սաէ, առընթեր իւրաքանչիւր սոցա. լծ. այսինքն վկայութեանցն իւր թիւ. լծ. թուել գիրն է, զի կարասցես գիտել թէ քանի վկայութիւն առեալ իցէ յայս անուն գրոց. նոյն եւ կարմիր համարն առընթեր եդեալ ցուցանեն հաւասարեաւ զքանիս վկայութեանցն ի բոլոր առաքելական գրոցն", Որոտ., Թղ. 9 ա։

[1] ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ՝ "Եւ այսպէս ընթեռնուցուս ի Հռովմայեցւոց թղթին վկայութիւնք խը. առաջին ի մինն յԱմբակումայ է բանն որ ասէ՝ Որ արդարն է ի հաւատոյն կեցցէ, երկրորդ ի մինն Եսայեա որ ասէ՝

գ, ա՝ (ի) յիսներորդէ Սաղմոսէն՝ Որպէս արդար եղիցես ի բանս քո եւ յաղթեսցես ի դատել քեզ (Ծ., 6)։

դ, բ՝ յերեքտասաներորդէ եւ (ի) յիսներորդ երկրորդ Սաղմոսէն նոյն՝ Ոչ գոյ արդար եւ ոչ մի, ոչ ոք է որ իմանայ, ոչ ոք է որ խնդրէ զԱստուած, ամենեքեան խոտորեցան ի միասին անպիտանացան, ոչ ոք է որ առնէ զքաղցրութիւն, ոչ ոք է մինչեւ ի մի. գերեզման բաց է կոկորդ նոցա, լեզուաւք իւրեանց նենգաւորք եղեն, Թոյնք իժից ի ներքոյ շրթանց նոցա, որոց բերանք իւրեանց անիծիւք եւ դառնութեամբ լի են (ԺԳ, 1 եւ ԾԲ, 3)։

ե, բ՝ յԵսայեայ՝ Երագ են ոտք նոցա հեղուլ զարիւն, բեկումն եւ թշուառութիւն ի ճանապարհս նոցա եւ զճանապարհս խաղաղութեան ոչ ծանեան (ԾԹ, 7)։

զ, ա՝ յԱրարածոց՝ Հաւատաց Աբրահամ յԱստուած եւ համարեցաւ նմա յարդարութիւն (ԺԵ, 6)։

է, գ՝ յերեսներորդէ առաջնորդէ Սաղմոսէն՝ Երանի որոց թողան անաւրէնութիւնք եւ որոց ծածկեցան մեղք իւրեանց. երանի առն որում ոչ համարեսցի տէր զմեղս նորա (ԼԱ, 1—2)։

ը, բ՝ յԱրարածոց՝ Հայր ազգաց բազմաց եդի զքեզ (ԺԷ, 4)։

թ, գ՝ յԱրարածոց՝ Այնպէս եղիցի զաւակ քո (ԺԵ, 5)։

ժ, գ՝ ի քառասներորդէ երրորդէ Սաղմոսէն՝ Վասն քո մեռանիմք զաւր հանապազ, համարեցաք իբրեւ ոչխարք ի սպանումն (ԽԳ, 23)։

ժա, գ՝ յԱրարածոց՝ Սահակաւ կոչեսցի քեզ զաւակ (ԻԱ, 12)։

ժբ, ե՝ յԱրարածոց՝ Ի ժամանակի յայսմիկ եկից եւ եղիցի Սառայի որդի (ԺԸ, 10)։

ժգ, զ՝ յԱրարածոց՝ Երէցն կրտսերոյն ծառայեսցէ (ԻԵ, 23)։

ժդ, ա՝ ի Մաղաքեայ՝ ԶՅակովբ սիրեցի եւ զԵսաւ ատեցի (Ա, 2)։

ժե, ա՝ յԵլից՝ Ողորմեցայց որում ողորմեցայցն եւ գթացայց յորս գթացայցն (ԼԳ, 19)։

ժզ, բ՝ յԵլից՝ Վասն այսորիկ իսկ զրգուեցի զքեզ, զի ի քեզ ցուցից զզաւրութիւն իմ եւ պատմեսցի անուն իմ ընդ ամենայն երկիր (Թ, 16)։

ժէ, ա՝ յՈվսէէ՝ Կոչեցից զոր ոչ ժողովուրդ իմ ժողովուրդ ինձ եւ զչսիրեցեալն սիրեցեալ եւ եղիցի ի տեղւոջ յորում ասացաւ նոցա թէ ո՛չ ժողովուրդ իմ դուք, անդ կոչեսցին նոքա որդիք Աստուծոյ կենդանւոյ (Բ, 23)։

ժը, գ՝ յԵսայեայ՝ Թէ իցէ թիւ որդւոցն Իսրայէլի իբրեւ զաւազ ծովու, սակաւ

3 Ը յերեքտասաներորդ։ Բ չիք երկրորդ։ ԱԲ չիք նոյն, Ը ունի յոյնին համաձայն ἤ αὐτή ‖ 4 Բ չիք որ։ Ը իմանա ‖ 5 Բ եւ ի միասին ‖ 9 Բ չիք ի լուս. բ.։ Ա միսայեա (sic), Բ յեսայայ, Ը յեսայեա։ Բ երաք ‖ 10 Ը ոչ ծանեանին կը կցէ "ոչ (է) երկիւղ Աստուծոյ առաջի աչաց նոցա„ ‖ 11 Ա զ փենկ ա ‖ 13 Բ չիք ի լուս. գ.։ Ա յառաջնորդէ սղ., Ը չիք առաջնորդէ ‖ 14 Ա համարի, Բ համարեաց ի տէր, որ կ'ուղղուի ոչ համարեսցի ինչպէս ունի Ը ‖ 18 Բ երրորդէ, Ը երկրորդէ ‖ 19 Ը որպէս զոչխար ‖ 20 Սահակաւ = ἐν Ἰσαάκ ‖ 21 ԱԸ որդի Սարրայի ‖ 23 Բ չիք ի լուս. ա։ Բ ի Մաղաքիայ։ Բ զՅակոբ ‖ 24 Ը ողորմեցայց . . . գթացայց ‖ 27 Բ չիք իսկ, Ը վասն այնոր (sic) զրգռեցի ‖ 28 Ը յՈվսեայ։ Ա չիք իմ ‖ 29—30 Ը ի տեղւոջն . . . թէ դուք ոչ ժողովուրդ իմ . . . կենդանոյ ‖ 31 Ա յեսայայ, Բ յիսայայ, Ը յեսայեա։ Ը եթէ։ ԱԲ Իշ̃ի, Ը Իշ̃ի։

Անուն Աստուծոյ վասն ձեր հայհոյի ի մէջ հեթանոսաց, այսպէս եւ ամենայն թուղթքն մինչ ի կատարումն„, Որոտ., Թղ. 9ա։

ինչ մնացորդք մնացեն, զի բան մի հակիրճ եւ համառօտ արդարութեամբ, զբանն հակիրճ արասցէ Տէր ի վերայ երկրի (Ժ, 22)։

ժթ, դ՝ յԵսայեայ՝ Թէ ոչ տէառն զաւրութեանց թողեալ էր մեզ զաւակ, իբրեւ զՍոդոմ լինէաք եւ Գոմորայ նմանէաք (Ա, 9)։

ի, ե՝ յԵսայեայ՝ Ահաւասիկ դնեմ ի Սիովն քար գայթակղութեան եւ վէմ գլորման եւ որ ի նա հաւատասցէ, մի ամաչեսցէ (Ը, 14)։

իա, ա՝ Յեզեկիէլէ եւ յԵրկրորդ Աւրինաց նոյն՝ Որ արասցէ ոք զայն, կեցցէ ի նոսին (Ի, 11 եւ Դ, 1)։

իբ, ա՝ յԵրկրորդ Աւրինաց՝ Մի ասեր ի սրտի քում ով ելանիցէ յերկինս կամ ով իջանիցէ յանդունդս (Լ, 12)։

իգ, բ՝ յԵրկրորդ Աւրինաց՝ Մերձ է բանն ի բերան քո եւ ի սրտի քում (Լ, 14)։

իդ, ա՝ յՈվէլեայ՝ Ամենայն որ կարդասցէ զանուն Տեառն կեցցէ (Բ, 22)։

իե, ա՝ ի Նաւումայ եւ յԵսայեայ՝ Իբրեւ զի գեղեցիկ են ոտք աւետարանչացն բարութեան (Ա, 15 եւ ԾԲ, 7)։

իզ, գ՝ ·Եսայեայ՝ Տէր ո՛ հաւատաց լրոյ մերում (ԾԳ, 1)։

իէ, ե՝ յութեւտասներորդ Սաղմոսէն՝ Ընդ ամենայն երկիր ել բարբառ նոցա եւ ընդ ծագս տիեզերաց բանք նոցա (ԺԸ, 5)։

իը, գ՝ յԵրկրորդ Աւրինաց՝ Ես նախանձեցուցից զձեզ ոչ ինչ ժողովրդեամբ եւ ազգաւ անմտաւ զկծեցուցից զձեզ (Բ, 21)։

իթ, է՝ յԵսայեայ՝ Գտայ այնոցիկ որ զիս ոչ խնդրէին, յայտնի եղէ այնոցիկ որ զիս ոչ հարցանէին (ԿԵ, 1)։

լ, ը՝ յԵսայեայ՝ Զաւրհանապազ ձգեցի զձեռն իմ առ ժողովուրդն անհաւան եւ հակառակող (ԿԵ, 2)։

լա, ա՝ յԵրրորդ Թագաւորութենէն՝ Տէր, զմարգարէս քո կոտորեցին եւ զսեղանս քո կործանեցին, ես մնացի միայն եւ խնդրեն զանձն իմ (ԺԹ, 10)։

լբ, բ՝ յԵրրորդ Թագաւորութենէն՝ Թողի ես ինձ եւթն հազար այր, որ ոչ կրկնեցին ծունր Բահաղու (ԺԹ, 18)։

լգ, թ՝ յԵսայեայ՝ Ետ նոցա Աստուած հոգի յիմարութեան, աչս որովք ոչ տեսանիցեն եւ ականջս որովք ոչ լսիցեն մինչեւ ցայսաւր ժամանակի (Զ, 9)։

լդ, զ՝ ի վաթսներորդ ութերորդ Սաղմոսէն՝ Եղիցին սեղանք նոցա յորոգայթ եւ

1 Բ մնացեն ‖ 1—2 Բ զի բան մի հակիրճ արասցէ, չիք եւ համառօտ — հակիրճ, Ա զի բան մի հակիրճ եւ համառօտ, չիք արդարութեամբ — հակիրճ per homoioteleuton։ Այն ընթերցուածը, զոր առինք բնագրի մէջ, կը համաձայնի յոյնին ‖ 3 ԱԲ յԵսայայ, Ը յԵսայեա։ Բ զմեզ զաւակ ‖ 4 ԱԲ Գոմորայ ‖ 5 Բ իա փոխ. ի։ ԱԸ ի Սիոն։ Բ վէմ գլորման եւ քար գայթ. ‖ 6 Ը հաւատայ ի նա ‖ 7 Բ իբ փոխ. իա։ ԱԲ չիք ոք։ Ը զայս։ Որ արասցէ ոք զայս = πᾶς ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος. Բ կեցց (sic)։ Locus iste Levitici XVIII. 5 esse videtur, non Deuteronomii, Zacagni, էջ 552 ‖ 9 Բ իգ փոխ. իբ ‖ 11 Բ իդ փոխ. իգ։ Ը բան ‖ 12 Ը յՈվէլեա ‖ 13 Բ չունի Թիւ ի Նաւումայ եւ յԵսայեայ վկայութեան կողքին, Ա իե ի տակ բ փոխ. ա։ Բ յԵսայայ, Ը յԵսայեա ‖ 15 Ա յԵսայա, Բ յԵսայայ, Ը յԵսայեա ‖ 16 Ա ի յութուժերորդ, Բ ի յութուտասներորդ, Ը ի Ժերորդ Ըերորդ ‖ 17 ԱԸ ի ծագս ‖ 18 Ը ժողովրդով ‖ 20—21 Ը զիմ... զինէն ոչ հարցանէին ‖ 22 Ը Միսայայ (sic), Բ յԵսայայ, Ը յԵսայեա ‖ 23 Ը հակառակօղ ‖ 24 Բ յերորդ։ Ը Թագաւորութիւն, Ա Թգր. ‖ 25 Բ միայն մնացի։ Ը չիք ես ‖ 26 Ա Թգրու.։ ԱԸ ինձ առէ եւթն (Ը՝ է) առ այր ‖ 28 Ը յԵսայեա։

յորս եւ ի գայթակղութիւն եւ ի հատուցումն նոցին, խաւարեսցին աչք նոցա եւ մի տեսցեն եւ զթիկունս նոցա հանապազ կորացո (ԿԸ, 23)։

լե, ժ՛ յԵսայեայ՝ Եկեսցէ ի Սիովնէ փրկիչ եւ դարձուսցէ զամբարշտութիւնս Յակովբայ եւ այս նոցա որ յինէն ուխտ յորժամ բարձից ի նոցանէ զմեղս նոցա (ԾԹ, 20)։

լզ, ժա՛ յԵսայեայ՝ Ո՛ գիտաց զմիտս տեառն կամ ո՛վ եղեւ նմա խրատտու, ո՛ ետ նմա փոխ եւ հատուցանիցի նմա (Խ, 13)։

լէ, ա՛ յԱռակաց՝ Խորհեցարուք զբարիս առաջի ամենայն մարդկան (Գ, 4)։

լը, գ՛ յԵրկրորդ Աւրինաց՝ Իմ են վրէժխնդրութիւնք եւ ես հատուցից ասէ տէր (ԼԲ, 35)։

լթ, բ՛ յԱռակաց՝ Եթէ քաղցեալ իցէ թշնամին քո՝ հաց տուր նմա եւ եթէ ծարաւի՝ ջուր տուր նմա, զայս արարեալ կայծակունս հրոյ կուտեսցես ի վերայ գլխոյ նորա (ԻԵ, 21)։

խ, գ՛ յԵլից՝ Մի շնար, մի սպանաներ, մի գողանար, մի սուտ վկայեր, մի ցանկանար (Ի, 24)։

խա, ա՛ ի Ղեւտացւոց՝ Սիրեսցես զընկեր քո իբրեւ զանձն քո (ԺԹ, 18)։

խբ, ժբ՛ յԵսայեայ՝ Կենդանի եմ ես ասէ տէր, զի ինձ կրկնեսցի ամենայն ծունր եւ խոստովան լիցի ամենայն լեզու Աստուծոյ (ԽԵ, 23)։

խգ, է՛ ի վաթսներորդ ութերորդ Սաղմոսէն՝ Նախատինք նախատչաց քոց անկանի վերայ իմ (ԿԸ, 10)։

խդ, ա՛ յԵրկրորդ Թագաւորութենէն եւ յութնեւտասներորդ Սաղմոսէն նոյն՝ Գոհացայց զքեզ ի հեթանոսս եւ անուան քում սաղմոս ասացից (ԻԲ, 50 եւ ԺԷ, 50)։

խե, ե՛ յԵրկրորդ Աւրինաց՝ Ուրախ եղերուք հեթանոսք ընդ ժողովրդեան նորա (ԼԲ, 43)։

խզ, ը՛ ի հարիւրորդէ տասներորդէ վեցերորդէ Սաղմոսէն՝ Աւրհնեցէք զտէր ամենայն ազինք եւ գովեցէք զնա ամենայն ժողովուրդք (ՃԺԶ, 1)։

խէ, ժգ՛ յԵսայեայ՝ Եղիցի արմատն Յեսսեայ եւ որ կանգնելոցն է իշխան հեթանոսաց, ի նա հեթանոսք յուսասցին (ԺԱ, 10)։

խը, ժդ՛ յԵսայեայ՝ Տեսցեն որոց ոչ պատմեցաւ զնմանէ եւ որք ոչ լուան ի միտ առցեն (ԾԲ, 13)։

Ի կորնթացւոց առաջին թղթին վկայութիւնք ժէ, (ժէ)՝

Ա՛ ժե՛ յԵսայեայ՝ Կորուսից զիմաստութիւն իմաստնոց եւ զխորհուրդս խորհրդականաց արհամարհեցից (Թ. 14)։

Բ, ա՛ յԱռաջին Թագաւորութենէն եւ յԵրեմիայէ նոյն՝ Որ պարծին ի տէր պարծեսցի (Բ, 10 եւ Թ, 24)։

1 Բ չիք եւ յորս: Բ եւ խաւարեսցեն ‖ 2 Ա կորացոյ ‖ 3 Բ չիք ժ: ԱԲ յԵսայայ, Ը յԵսայեա: Բ զամպարշտութիւնս, նոցա փխնկ Յակովբայ, Ը զամբարշտութիւնսն Յակոբա ‖ 5 Ա յԵսայայ, Բ յԵսայ"յ, Ը Յեսայեա: Բ խորատու փխնկ խրատտու ‖ 6 Ա հատուցանիցէ ‖ 7 ԱԲ առաջի տեառն եւ մարդկան ‖ 10 Բ քաղցեալ է (sic) Ա է, Ը իցէ ‖ 10—11 Ը ծարաւ իցէ ‖ 11 Բ ի վերա ‖ 12 Ը ցանկար ‖ 14 Բ չիք ի լուս. ա՛ խԱի տակ: Ա զնկեր ‖ 15 ԱԸ յԵսայեա, Բ յԵսայայ ‖ 19 Ա յութնեւժ սղմ., Բ յութնուտասն սաղմոսէն ‖ 20 Բ սաղմոսացից ‖ 21 Ա լեռուք ‖ 23 Ը ի ճորդ ժերորդ զերորդ սաղմոսէն: Բ չիք per homoioteleuton ազինք եւ գովեցէք զնա ամենայն ‖ 24 Ը ժողովուրդ ‖ 25 Բ յԵսայայ, Ը յԵսայեա: Ը Յեսսեա: Բ կանգնելոց ‖ 27 Բ յԵսայայ, Ը յԵսայեա: Բ պատմեցես փխնկ պատմեցաւ ‖ 29 Բ չիք առաջին, Ը յառաջնում. ԱԸ թխթին ‖ 30 Բ յԵսայայ, Ը յԵսայեա: Բ խորհուրդ ‖ 31 Բ արհամարհ. ‖ 32 Ա Թգրու.։

գ, ա՝ այլուստ՝ Զոր ակն ոչ ետես եւ ունկն ոչ լուաւ եւ ի սիրտ մարդոյ ոչ անկաւ, զոր պատրաստեաց Աստուած սիրելեաց իւրոց։

դ, ժզ՝ յԵսայեայ՝ Ո՛ գիտաց զմիտս տեառն Թէ եւ խրատտու լեցի նմա (Խ, 13)։

ե, ա՝ ի Յովբայ՝ Որ ըմբռնէ զիմաստունս ի խորագիտութեան իւրեանց (Ե, 13)։

զ, թ՝ յիննսներորդ երրորդ Սաղմոսէն՝ Տէր ճանաչէ զխորհուրդս իմաստնոց, զի են ընդունայն։

է, գ՝ յԵրկրորդ Աւրինաց՝ Բարձէք զչարն ի միջոյ ձերմէ (ԻԲ, 21 եւ 24)։

ը, է՝ յԱրարածոց՝ Եղիցին երկոքին ի մարմին մի (Բ, 24)։

թ, է՝ յԵրկրորդ Աւրինաց՝ Ոչ կապեսցես զցռուկ եզին կալոտւոյ (ԻԵ, 4)։

ժ, դ՝ յԵլից՝ Նստաւ ժողովուրդն յուտել եւ յըմպել եւ յարեան ի խաղալ (ԼԲ, 6)։

ժա, ժ՝ ի քսաներորդ երրորդ Սաղմոսէն՝ Տեառն է երկիր լրիւ իւրով (ԺԳ, 1)։

ժբ, ա՝ ի Մատթէի աւետարանէն՝ տէր Յիսուս ի գիշերին յորում մատնէր առ հաց, գոհացաւ, եբեկ եւ ասէ. Այս է մարմին իմ որ վասն ձեր, զայս արարէք յիմ յիշատակ. Նոյնպէս եւ զբաժակն յետ ընթրեացն առ եւ ասէ. Այս բաժակ է նոր ուխտ իմով արեամբ, զայս արարէք քանիցս անգամ թէ ըմպիցէք յիմ յիշատակ. զի քանիցս անգամ թէ ուտիցէք զհացս զայս եւ զբաժակս ըմպիցէք, զմահն տեառն պատմեցէք մինչեւ եկեսցէ նա (ԻԶ, 26)։

ժգ, ժէ՝ յԵսայեայ՝ Յաւտար լեզուս եւ ի շրթունս աւտարոտիս խաւսեցայց ընդ ժողովրդեանս ընդ այսմիկ, սակայն եւ այնպէս ոչ լուիցեն ինձ ասէ տէր (ԻԸ, 11)։

ժդ, ա՝ ի Ղակոնացի եւ ի հին առասպելէ՝ Կերիցուք եւ արբեցուք, քանզի վաղիւ մեռանիմք։

ժե, ա՝ Մենանդրի երգագրի Թելագրութիւն՝ Ապականեն զբարս քաղցունս բանք չարք։

ժզ, ը՝ յԱրարածոց՝ Եղեւ մարդն առաջին Ադամ ի շունչ կենդանի (Բ, 7)։

ժէ, բ՝ յՈվսէէ՝ Ընկլաւ մահ ի յաղթութիւն, ո՞ւր է մահ յաղթութիւն քո, ո՞ւր է դժոխք խայթոց քո (ԺԳ, 14)։

Առ նոսին յերկրորդ թղթին վկայութիւնք ժա, (ԺԱ)՝

ա, ժը՝ յԵսայեայ՝ Ի խաւարէ լոյս ծագեաց (Թ, 2)։

բ, ժա՝ ի հարիւրորդ տասներորդ հինգերորդ Սաղմոսէն՝ Հաւատացի վասն որոյ եւ խաւսեցայ (ՃԺԵ, 10)։

գ, ժթ՝ յԵսայեայ՝ Ի ժամանակի ընդունելութեան լուայ քեզ եւ յաւուր փրկութեան աւգնեցի քեզ (ԽԹ, 8)։

1 Այլուստ, յոյնը տես վերը, էջ 34։ Ը ետես ‖ 2 Բ չէք զոր։ Ը չէք իւրոց ‖ 3 Բ չէք տեառն, թէ եւ = ὅς. Բ խրատու։ Ը լինիցի ‖ 4 Ա ի Յոբայ։ Ը զիմաստունն ‖ 5 ԱԲԸ ի յիննսներորդ։ ԱԲ մարդկան փխնկ իմաստնոց, նոյնպէս Cod. Regio-Alex. τῶν ἀνθρώπων ‖ 9 Ը կալոտւո ‖ 10 ԲԸ ուտել եւ ըմպել ‖ 11 Ա ունի ա փխնկ ժ ժա ի տակ։ Բ երորրորդ (sic) փխնկ երրորդ ‖ 12 Բ որբոյ աւետարանէն ‖ 13 ՁՁներու մէջ «որ վասն ձեր»էն ետքը կը պակսի բայը, յոյնը ունի διδόμενον, in vulgato textu graeco est, κλώμενον, Z., էջ 557, ծանօթ. 3։ Ը առ իմս յիշատակի ‖ 14 ԱԲ չէք է, յոյնը τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ αἵματί μου ‖ 15 ԱԲ չունին per homoioteleuton ըմպիցէք — անգամ թէ ‖ 17 Բ յԵսայայ, Ը չէք յԵսայեայ ‖ 19 Բ ի ղակոնացի, Ը ղակոնացի եւ հին առասպելէ։ ԱԲ չէք եւ... քանզի, տես էջ 110 ‖ 21 Ա երագագրի Բ երագագիր, Ը երգագրի, տես էջ 110 ‖ 22 Ը կեն. փխնկ. կենդանի ‖ 23 Ա յԵսայեայ փխնկ յՈվսէ, Ը յՈվսեա։ Բ ընկլաւ։ Ը մահու յաղթութիւն ‖ 24 Ա չէք է ‖ 25 Ա երկրորդ, Բ բ, ԱԸ թխթին ‖ 26 Ա Մեսայեայ, Բ յԵսայայ, Ը յԵսայեա։ Բ ի խաւէ (sic). Videtur Euthalius loqui de Esaiae loco cap. IX. 2 φῶς λάμψει ἐφ' ὑμᾶς, Z., էջ 558, ծանօթ. 3 ‖ 27 Ը վասն որոյ խաւսեցա ‖ 29 Բ յԵսայայ, Ը յԵսայեա։ Ա ասէ լուայ։ Բ լուա։

դ, ա՝ յԵրեմիայէ՝ Բնակեցայց ի նոսա եւ գնացից ի նոսա եւ եղէց նոցա Աստուած եւ նոքա եղիցին իմ ժողովուրդ (Ղեւտ., ԻԶ, 12)։

ե, ի՝ յԵսայեայ՝ Ելէք ի միջոյ նոցա եւ մեկնեցարուք ասէ տէր եւ ի պիղծս մի մերձենայք եւ ես ընկալայց զձեզ եւ եղէց ձեզ ի հայր եւ դուք եղիջիք ինձ յուստերս եւ ի դստերս ասէ տէր ամենակալ (ԾԲ, 11)։

զ, ե՝ յԵլից՝ Որ բազումն առ ոչ առաւելաւ եւ որ սակաւն՝ ոչ նուազեցաւ (ԺԶ, 18)։

է, գ՝ յԱռակաց՝ Խորհեցարուք զբարիս մի միայն առաջի տեառն, այլ եւ առաջի մարդկան (Գ, 4)։

ը, դ՝ յԱռակաց՝ զԾուրս զուարթառատս սիրէ Աստուած (ԻԲ, 8)։

թ, ժբ՝ ի հարիւրորդ տասներորդ առաջներորդ Սաղմոսէն՝ Սփռեաց եւ ետ աղքատաց, արդարութիւն նորա մնայ յաւիտեանս յաւիտենից (ՃԺԱ, 9)։

ժ, բ՝ յԱռաջին Թագաւորութենէն եւ յԵրեմիայէ նոյն՝ Որ պարծին ի տէր պարծեսցի (Բ, 10 եւ Թ, 24)։

ժա, ը՝ յԵրկրորդ Աւրինաց՝ Ի բերանոյ երկուց եւ երից վկայից հաստատեսցի ամենայն բան (ԺԹ, 15)։

Ի գաղատացւոց Թղթին վկայութիւնք ժա, (ժա)՝

ա, թ՝ յԱրարածոց՝ Հաւատաց Աբրահամ յԱստուած եւ համարեցաւ նմա յարդարութիւն (ԺԵ, 6)։

բ, ժ՝ յԱրարածոց՝ Աւրհնեսցին ի քեզ ամենայն ազգք (ԺԲ, 3)։

գ, թ՝ յԵրկրորդ Աւրինաց՝ Անիծեալ որ ոչ կացցէ յամենայն գրեալս ի գիրս աւրինացն առնել զնոսա (ԻԷ, 26)։

դ, բ՝ յԱմբակումայ՝ Արդարն ի հաւատոյ կեցցէ (Բ, 4)։

ե, բ՝ յԵզեկիէլէ եւ յԵրկրորդ Աւրինաց նոյն՝ Որ արասցէ զնոսա, կեցցէ ի նոսին (Ի, 11 եւ Դ, 1)։

զ, ժ՝ յԵրկրորդ Աւրինաց՝ Անիծեալ ամենայն որ կախեալ կայցէ զփայտէ (ԻԱ, 23)։

է, ժա՝ յԱրարածոց՝ Աբրահամու երկու որդիք էին մի յաղախնոյն եւ մի յազատէն (ԺԶ, 15)։

1 Nescio cur Euthalius hunc locum Ieremiae adscribat; nam illa quidem verba, *ero illorum Deus et ipsi erunt mihi populus* apud eundem non semel occurrunt; sed antecedentia, quibus potissimum nititur Apostolus, apud Ieremiam me legisse nom memini; habentur tamen Levit. XXVI, Z., էջ 559, ծանօթ. 1 ‖ 3 Բ յեսայեայ, ԱԸ յեսայեա ‖ 4 Ը եւ ես եղէց: Բ հայր ‖ 6 Ը նուազեաց ‖ 10 Ա տէր փխնկ Աստուած ‖ 11 Ը տնանկաց փխնկ աղքատաց ‖ 12 Ը հեա յաւիտե" ‖ 13 Ը ունի այստեղ ա փխնկ բ՝ ժի տակ, սխալ է սակայն ա, քանի որ միեւնոյն վկայութիւնը յառաջ կը բերուի արդէն անգամ մը Ա. կորնթ. Թղթոյն բովանդակութեան մէջ իբրեւ ք. վկայութիւն, յորն ունի ուղիղ ἡ αὐτὴ β'. Ը որ պարծիցէն ‖ 15 Ա յերկուց եւ յերից ‖ 17 ԱԸ թխթին ‖ 18 Ա Աբրաամ ‖ 19 Բ աւրհնեացին: Ա ազգ ‖ 20 Բ յերկորդ: Ը ի գրեալսն: Ա չէք ի գիրս ‖ 22 ԱԲ զամենայն փխնկ զնոսա, ինչպէս ունի Ը = αὐτά. ‖ 23 22 ունին ա փխնկ բ՝ դի տակ, ա սակայն սխալ է քանի որ նոյն վկայութիւնը իբրեւ ա. վկայութիւն յիշուած է Հռովմ. Թղթոյն բովանդակութեան մէջ, տես վերը, էջ 195, յորը ունի արդէն 'Αμβακοὺμ προφήτου β'. Ը յԱմբակումա ‖ 24 22 դարձեալ ունին ա փխնկ բ՝ եի տակ, ա սակայն ուղիղ չէ, քանի որ միեւնոյն վկայութիւնը Հռովմ. Թղթոյն բովանդակութեան մէջ յառաջ կը բերուի անգամ մը արդէն իբրեւ իա. վկայութիւն, տես վերը, էջ 199, յորն ալ ունի ἡ αὐτὴ β' ‖ 26 Ա կացցէ ‖ 27 Բ աղախնոյն: Ը յազատ":

ը, եա՝ յԵսայեայ՝ Ուրախ լեր ամուլ որ ոչ ծնանէիր, գոչեա եւ աղաղակեա որ ոչդ երկնէիր, զի բազում են որդիք ամայւոյդ առաւել քան զարամբւոյն (ԾԴ, 1)։

թ, ժբ՝ յԱրարածոց՝ Ի բաց հան զաղախինդ եւ զորդի դորա, զի մի ժառանգեսցէ որդի աղախնոյն ընդ որդւոյն ազատի (ԻԱ, 10)։

ժ, բ՝ ի Ղեւտացւոց՝ Սիրեսցես զընկեր քո իբրեւ զանձն քո (ԺԹ, 18)։

ժա, ա՝ այլուստ՝ Ոչ թլփատութիւն ինչ է եւ ոչ անթլփատութիւն, այլ նոր արարած։

Յեփեսացւոց թղթին վկայութիւնք գ, գ՝

ա, իբ՝ յԵսայեայ՝ Խաղաղութիւն ձեզ հեռաւորաց եւ խաղաղութիւն մերձաւորաց (ԾԷ, 19)։

բ, ժգ՝ ի վաթսներորդ եւթներորդ Սաղմոսէն՝ Ել ի բարձունս գերեաց զգերութիւն եւ ետ պարգեւս մարդկան (ԿԷ, 19)։

գ, ժդ՝ ի չորրորդ Սաղմոսէն՝ Բարկանայք եւ մի մեղանչէք (Դ, 5)։

դ, ա՝ այլուստ՝ Արի որ ննջեսդ եւ կանգնեաց ի մեռելոց եւ լուսատու լիցի քեզ Քրիստոս։

ե, ժգ՝ յԱրարածոց՝ Վասն այսորիկ թողցէ այր զհայր եւ զմայր իւր եւ երթիցէ զհետ կնոջ իւրոյ եւ եղիցին երկոքին ի մարմին մի (Բ, 24)։

զ, ժա՝ յԵրկրորդ Աւրինաց՝ Պատուեա զհայր քո եւ զմայր, զի քեզ բարի լիցի եւ երկայնակեաց լիցիս ի վերայ երկրի։

Իսկ ի փիլիպեցւոց եւ ի կողոսացւոց եւ ի թեսաղոնիկեցւոց յառաջնումն եւ յերկրորդումն ոչ ուստեք յիշատակեաց բան ինչ զուրուք Պաւղոս առաքեալ։

1 Բ յեսայայ, ԱԸ յեսայեա։ Ա որ ոչ երկ. ‖ 2 ԱԸ զարամբոյն ‖ 3 Ա դորայ ‖ 4 Ը որդւոյդ ‖ 5 22 ունին ա փոխ. բ՝ ժի տակ, բ է սակայն ուղիղը, քանի որ իբրեւ խա. վկայութիւն արդէն յառաջ բերուած է խօսքը Հռովմ. թղթոյն բովանդակութեան մէջ, յոյնն ալ ունի Λευϊτικοῦ β'. ‖ 6 Այլուստ = Μωϋσέως ἀποκρύφου. ‖ 7 Ա արարած ‖ 8 ԱԸ թխթին։ Ը կը սկսի այստեղ եւ կը շարունակէ իւրաքանչիւր թղթի վկայութիւններուն համագումարը ցոյց տալով սեւագիր թիւերու կողքին զետեղել նոյն թիւերը եւ կարմրագիր, զորոնք համարելով սկզբնական կ'առնում բնագրին մէջ ու որոնց հետեւելով նախորդ վկայութիւններու համագումարը ներկայացընող սեւագիր թիւերուն ալ կը կցեմ կարմրագիր նոյն թիւերը ‖ 9 Ա Մխսայայ (sic), Բ յեսայայ, Ը յեսայեա ‖ 11 Ը ելեալ ‖ 14 Այլուստ = ἐν ἀποκρύφῳ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου ‖ 17 Բ երկոքին ի մա (այսպէս համառօտուած է խօսքը), Ը երկոքեան ‖ 19 Բ եղիցի... լիցիս եւ ի վերայ երկրի ‖ 20 Ա չէք իսկ։ Ը ի փիլիպեցւոց թխթին։ Բ յառաջնումն յառաջնում (sic) ‖ 21 Բ ուստէք։ Բ չէք բան։ Բ զուրոք։

(Շարունակելի։)

Հ. Ա. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ